

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

RAPPORT 1021

Nota

Tongeren, Hasseltsesteenweg 48-50

Bouw van 12 sociale appartementen

Deel 2: Programma van Maatregelen

Maxim Hoebreckx & Petra Driesen
Mei 2021

DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1. Gemotiveerd advies

1.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Initieel werd door *Aron bv* een archeologienota (ID 3738)¹⁷ opgesteld bestaande uit een bureauonderzoek. Op basis van het bureauonderzoek was het niet mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed, de waarde daarvan (kennispotentieel) en de omgang hiermee.

Daarom was bijkomend vooronderzoek noodzakelijk. Dit diende te bestaan uit een proefsleuvenonderzoek door middel van 3 proefsleuven in de zones die niet ingenomen worden door woonhuizen en bijgebouwen. Indien het integraal aanleggen van de proefsleuven door de diepte van het archeologisch vlak niet mogelijk zou zijn kon er geopteerd worden om in de plaats 4 proefputten aan te leggen.

Het aanvullend vooronderzoek dat effectief uitgevoerd werd, bestond uit een proefsleuven- en proefputtenonderzoek (2021D273). Dit werd uitgevoerd op een projectgebied van ca. 2353 m², kadastraal gekend als Tongeren, 7de afdeling, sectie A, 557E, 557F, 557G, 558H2, 558R2, 564F.

Het proefsleuven- en proefputtenonderzoek werd conform het programma van maatregelen uitgevoerd. Gezien de diepte van het archeologisch vlak werd geopteerd voor vier proefputten, aangevuld met een verkorte proefsleuf. Op basis hiervan kon een gemotiveerd advies gegeven worden aangaande het al dan niet uitvoeren van verder archeologisch onderzoek.

1.2 Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied

Het proefsleuvenonderzoek leverde 14 sporen op. 10 hiervan zijn te benoemen als Romeinse lagen, de overige zijn postmiddeleeuwse ophogingslagen.

De postmiddeleeuwse lagen waren als ophogingslagen te interpreteren, bestaande uit zandleem met donkergrijze kleur en een bijmenging met o.a. metaal, houtskool, kiezel, steenkool en baksteen.

De oudste sporen op de site zijn lagen van Romeinse oorsprong (S2-6, 9, 11-13). Deze dateren *grosso modo* uit de 2de eeuw tot het begin van de 3de eeuw en bevonden zich op een diepte tussen 70 en 160 cm onder het maaiveld. Op basis van de samenstelling en bijmenging (houtskool, dierlijk bot, fragmenten aardewerk en bouwkeramiek, fosfaat) betreffen het afvallagen. Dat een deel van de gelaagdheid daarnaast het gevolg is van hellingserosie is niet uit te sluiten. Hellingserosie zou bijvoorbeeld de fijne gelaagdheid in S5 (PP2/SL2) kunnen verklaren. De aanwezigheid van afvallagen sluit aan bij de bestaande kennis over het gebruik van deze zone net buiten de stad als stortplaats.

Het vooronderzoek werpt echter wel een nieuwe blik op de inrichting van de 2^e eeuwse omwalling in deze zone. Het terrein is immers op 15 tot 50 m van de stadsmuur gelegen, een afstand waarbinnen in andere stadsdelen tot wel drie omwallingsgrachten kunnen voorkomen. Van dergelijke grachten werd tijdens het vooronderzoek niets aangetroffen. Gezien er geen sprake is van zwaar verstoorde Romeinse niveaus kan men concluderen dat de omwalling in deze zone geen gracht(en) had. Waarschijnlijk volstond de aanwezige topografie als bijkomend defensief element. Ten hoogte van het onderzoeksgebied is er namelijk sprake van een uitgesproken reliëf, met een maximale hellingsgraad tot 15 à 20%. Beneden aan de helling bevinden zich daarnaast moerasgronden, die slecht toegankelijk waren. Deze elementen maken dat er mogelijk geen nood was aan een grachtencomplex. Een andere mogelijkheid is dat de gracht nagenoeg tegen de muur aanlag, buiten het onderzoeksgebied onder de huidige Legioenlaan. Verder onderzoek in de omgeving van het onderzoeksgebied kan dit uitwijzen.

¹⁷ Driesen e.a. 2017; <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/3738>.

Het kennispotentieel van de site is bereikt. Door het uitgevoerde proefsleuven- en proefputtenonderzoek werd een beeld bekomen op de stratigrafische opbouw van de site, de vroegere topografie en de relatie ten opzichte van de stadsomwalling.

1.3 Impact van de geplande bodemingrepen

De initiatiefnemer plant de bouw van 12 sociale appartementen met bijhorende parking op een 2353 m² groot terrein langs de Hasseltsesteenweg te Tongeren. Men zal voorafgaand aan de bouw van de appartementen de bestaande woningen en bijgebouwen afbreken (*BIJLAGE 4*).

De sociale appartementen bestaan uit 3 blokken. Blok A (190 m²) werd initieel voorzien van een volwaardig ondergronds niveau, maar dit werd in de nieuwe plannen beperkt tot een kelderruimte ter hoogte van de bestaande onderkeldering. Deze zou een maximale diepte bereiken van ca. 3,5 m onder het huidige straatniveau en valt samen met de reeds uitgegraven kelderruimte. Blok B (115 m²) en C (116 m²) worden niet uitgerust met een kelder. Hier wordt een maximale verstoring tot 1 m onder het maaiveld verwacht. Alle drie de gebouwen zijn voorzien van lokale funderingssleuven en balken die een diepte tussen 0,8 en 1 m bereiken.

Aan de achterzijde van het projectgebied wordt parkgebied (ca. 984 m²) voorzien. Hiervoor wordt de aanleg van gras voorzien en kunnen er lokaal struiken of kleine bomen aangeplant worden. Voor het aanleggen van de grasstrook kan een maximale verstoring tot ca. 0,3 m verwacht worden. Het aanplanten van planten of bomen kan lokaal een verstoring van 0,8 tot 1 m met zich meebrengen. Daarnaast worden verhardingen voorzien die een bodemingreep tot ca. 30 cm met zich meedragen.

Ten slotte worden enkele bodemingrepen uitgevoerd in het kader van riolering en worden er vier waterputten geïnstalleerd. De totale oppervlakte van de bodemingreep voor deze 3 putten is ca. 40 m², de diepte ervan bedraagt waarschijnlijk 2-3 m onder maaiveld.

Alle bovenstaande bodemingrepen gebeuren machinaal.

Ter hoogte van de parkzone en de zone waar verharding wordt aangelegd zijn de bodemingrepen beperkt. Het relevante archeologische niveau bevindt zich hier op een diepte tussen 0,7 en 1,3 m onder het maaiveld, terwijl de bodemingrepen globaal een diepte van 0,3 m bereiken.

Lokaal zullen diepere ingrepen plaatsvinden, zijnde het inplanten van bomen en het plaatsen van enkele waterputten ten zuiden van de appartementsblokken. Deze snijden mogelijk de archeologische lagen aan, maar zijn beperkt in oppervlakte. De putten bevinden zich in een zone waar kelders aanwezig waren, wat de impact op het mogelijk nog bewaarde bodemarchief beperkt.

Ter hoogte van de ingeplande appartementsblokken werd het relevante archeologische niveau vastgesteld op ca. 2,8 m ten opzichte van het straatniveau. De proefput werd buiten de bestaande kelderzone gezet, waar verwacht kan worden dat de archeologische lagen tot op aanzienlijke diepte reeds verstoord zijn. Gezien de onderkeldering in de plannen beperkt is tot een kleine oppervlakte en wordt aangelegd in de bestaande kelderzone is er weinig impact op de relevante archeologische lagen. Verdere bodemingrepen in functie van de bebouwing bereiken het relevante archeologische niveau niet.

1.4 Bepaling van maatregelen

De waarde en het kennispotentieel van de vindplaats is beperkt en het kennispotentieel werd door middel van het proefputtenonderzoek reeds bereikt. De bodemingrepen hebben een beperkte impact op het bodemarchief. Dit maakt dat de kosten van verder onderzoek niet opwegen tegen de baten. Er moeten daarom **geen maatregelen** getroffen worden en er werd bijgevolg geen Programma van Maatregelen opgemaakt.

Dat er geen verder archeologisch onderzoek nodig is, neemt niet weg dat de aannemer/uitvoerder van de werken gehouden blijft aan de meldingsplicht van archeologische vondsten moesten deze toch worden aangetroffen. De context zit vervat in artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

